

Sosyal Medyanın Ergenlerin Psikososyal Kişilik Gelişimine ve Benlik Saygısına Etkileri: YouTube Örneği*

The Effects of Social Media On Adolescents' Psychosocial Personality Development And Self-Esteem: YouTube Example

Abdullah TÜRKMEN**

Öz

Bu araştırma, sosyal medyanın benlik saygısı becerisine ve bireylerin psikososyal kişilik gelişimine olan etkilerini Erik Erikson'un kişilik gelişimi teorisine dayanarak incelemeye çalışmaktadır. Araştırmada koşulların istenildiği gibi değiştirilebilmesine ve tekrarlanabilmesine olanak sağlayan nicel araştırma yöntemlerinden biri olan deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri benlik saygısı ve psikososyal kişilik gelişimi bağımsız değişkenleri ise sosyal medya kullanılması ve izletilen YouTube videoları olarak belirlenmiştir. Araştırma, gerekli etik izinler doğrultusunda Rize Merkez Anadolu Lisesinde öğrenim gören 60 öğrenci ile 6 (altı) ay boyunca gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler, amaçlı örnekleme yöntemi yoluyla seçilmiştir. Deney ve kontrol grupları seçkisiz atama yoluyla oluşturulmuştur. Gruplar seçilirken cinsiyet, sosyal-ekonomik düzey vb. faktörler göz önüne alınmıştır. Araştırmada geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış Petersen'in ergenler için kendini ifade etme ölçeği, Erikson'un kişiliğin Psikososyal gelişim ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmada .05 manidarlık düzeyi benimsenmiştir. Araştırmada deney grubunun benlik saygısı ve psikososyal kişilik gelişimi öntest/sontest puanları arasındaki farkın manidarlığını incelemek için bağımlı örneklem t-testi yapılmıştır. Analiz neticesinde deney grubundaki öğrencilerin deney öncesi ve deney sonrası benlik saygısı ölçeği yeterlilik ve baş etme, üstünlük ve mesleki hedefler alt boyutlarına ilişkin puanların manidar şekilde arttığı görülmektedir. Psikososyal kişilik gelişimi ölçeği puanlarına ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise deney-kontrol grubundaki öğrencilerin sontest sonuçları arasında çalışkanlık boyutu hariç güven, özerklik, girişkenlik, kişilik, kişiselilik boyutlarında deney grubunun lehine artış olduğu görülmektedir. Araştırmanın bulguları, sosyal medyanın ergenlerin kişilik gelişiminde etkili bir şekilde rol oynadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Etki, Benlik Saygısı Gelişimi, Youtube Videoları

Abstract

This research attempts to examine the effects of social media on self-esteem development and its psychological personality development based on Erik Erikson's personality development theory. The experimental method which is one of the quantitative research methods that allows the research conditions to be changed and repeated as desired was used. The dependent variable of the research was self-esteem and psychosocial personality development the independent variable was the use of social media and YouTube videos. The research was conducted with 60 students studying at an Anatolian High School in Rize for 6 (six) months, in accordance with the necessary ethical permissions. Student groups were selected through targeted sampling, considering aspects such as gender, social-economic level, etc. Petersen's self-expression questionnaire for adolescents and Erikson's socio-psychological development questionnaire of personality measurement tools, whose validity and reliability have been proven, were used in the study. In the study, a dependent sample t-test was conducted to examine the significance of the difference between the self-esteem and psychosocial personality development pre-test/post-test scores of the experimental group. As a result of the analysis, it is seen that the scores of the students in the experimental group regarding the self-esteem scale competence and coping, superiority and professional goals sub-dimensions increased significantly before and after the experiment. When the results regarding the psychosocial personality development scale scores are examined, it is seen that among the post-test results of the students in the experimental-control group, there is an increase in favor of the experimental group in the dimensions of trust, autonomy, initiative, personality, personality, except for the dimension of diligence. The findings of this study show that social media plays an effective role in the personality development of adolescents.

Keywords: Social Media, Impact, Self-Esteem, Psychosocial Personality Development, YouTube Videos

* Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Etik Kurulu'nun 12.07.2023 tarih ve 2023/206 sayılı kararı ile etik onaya sahiptir. Makalenin geliştirilmesinde önerileriyle yapmış olduğu değerli katkılarından dolayı, Bakü Devlet Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Psikoloji Fakültesi, Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi, Azerbaycan Milli Meclis'i Milletvekili (Bilim ve Eğitim Komisyonu Başkanı) ve Doktora tez danışmanım Prof. Dr. Bakhtiyar ALİYEV'e sonsuz teşekkürlerimi bildiririm.

** Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü

e-posta: abduallah.turkmen@erdogan.edu.tr

ORCID: 0000-0001-8740-2106

Gönderim Tarihi / Submitted: 25.07.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 14.12.2023

Atf Bilgisi / Cite As: Türkmen, Abdullah (2023), "Sosyal Medyanın Ergenlerin Psikososyal Kişilik Gelişimine ve Benlik Saygısına Etkileri: Youtube Örneği", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 421-435.

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun şekilde hazırlanmış ve [turnitin](#) intihal taramasından geçmiştir.

1. Giriş

Günümüzde serbest zamanları değerlendirmek, eğlenmek, sohbet etmek, bilgi paylaşmak, bilgiye erişim gibi çeşitli amaçlar için kullanılan sosyal medya internetin sunduğu teknolojik olanaklar sayesinde geleneksel medyadan ayrılmaktadır. Geleneksel medya özellikle haber alma amacıyla tek taraflı olarak bilginin izleyiciye sunulduğu iletişim araçları olarak tanımlanırken kullanıcıların kolaylıkla ulaşabileceği, konum ve araçların erişim durumlarının değişkenlik gösterdiği, çabuk tüketilebilir nitelikteki dijital iletişim ve sosyalleşme platformları ise yeni medya olarak tanımlanmaktadır (Hennig & Malthouse, 2010). Yeni medya uygulamalarında bireyler geleneksel medyadan farklı olarak benliklerini yeni iletişim ortamlarında oluşturmaktadırlar. İnternetin kolay ulaşılabilirliği ve herkes tarafından kullanıma başlanmasıyla birlikte hayatımıza farklı kavramlarda girmiştir. Bunların en önemlilerinden biri ise sosyal medyadır. Yeni medya araçlarından biri olan sosyal medya, kullanıcılara görünürlük sağladığından, daha kolay kabul edilir hâle gelmiştir. Bireyler kendi tasarımlarını sosyal medyada başkalarına sunarken aynı zamanda başkalarının görmek isteyeceği bir versiyonda yaratma sürecini başlatırlar (Karaçelik, 2019). Sosyal medya, bizim kim olduğumuzu önemsemek yerine kim olmak istediğinizi fark etmemizde önemli bir rol oynamaktadır (Tolu, 2019). İsteklerini, özlemlerini ve fikirlerini karşısındaki insanlara özgürce ifade etmek isteyenler sosyal meydanın sunduğu kimliklere uyum sağlamaktan çekinmezler. Bu bağlamda sosyal medya, bireylere kendi benliklerini inşa ve ifade etme, sonrasında da bunları paylaşma fırsatı vermektedir (Çalışır & Çakıcı, 2015). Sosyal medya, "Ben kimim?" sorusuna dayalı bir sistem dayatmak yerine, "Ben kim olmalıyım?" algısını bireyin içine yerleştirmeyi amaçlamaktadır. İlaveten bu ağlar diğer insanlarla tanışma, benzer düşünen insanlardan oluşan gruplara katılma ve toplulukta kendi kimliğini oluşturma fırsatları sağlamaktadır. Bu durum, sosyal medyayı bir yansıma alanının ötesine bir etkileşim medyası alanı haline getirmektedir. Dolayısıyla bireyler, hayallerini gerçekleştirmek için kimliklerini sanal dünyalarda ifade etmeyi seçmektedir. Sosyal ağlarda bireyler kendi hikayelerini anlatarak dijital kimliklerini kendilerine özgü olan etik alan içerisinde inşa etmektedirler (Luppicini, 2008). Ağrılıklı olarak ergenlerin kullandığı sosyal medya, ergenlerin birbirini yakından takip edebildiği, hayatlarını ortaya koymaktan çekinmediği, gerçek dünya ile sanal dünyanın arasında bulunabilen bir gerçekliğe ulaşmıştır. Bu bağlamda yeni teknoloji dünyası, ergenlik dönemindeki arayışların doğru şekilde ele alınmaması ve bu dönemi yaşayan ergenlerin yeterince desteklenmemesi durumunda onların kendi yaşamlarında sağlıklı bir şekilde çözemedikleri iç çatışmalar yüzünden kimlik karmaşası gibi ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Erikson, 1993; Ekşi, vd. 2013; Önder & Coşkun, 2018; Dursun & Özkan, 2019; Carducci, 2020, Vatandaş, 2020; Kaya, 2021; Suveren, Y. ve Zeren Kosal, 2021; Yabacı, vd. 2021). Bu nedenle kimlik karmaşası yaşayan bireyler, kimlik tanımıyla ilgili sorunlarla karşılaşabilmekte ve bu durum onları birçok psikopatolojiye karşı savunmasız hale getirmektedir. Erikson, ergen kişilik krizlerine çözüm aradığı için, birçok bireyin alternatif rolleri ve değerleri öğrenmek ve diğer insanların bunlara nasıl tepki vereceğini değerlendirmek için psikolojik bir moratoryuma veya "ara"ya ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Erikson, bu süreci psikososyal moratoryum olarak tanımlamıştır. Moratoryumun başlıca belirtileri; günübürlük yaşama, boş vermişlik, vurdumduymazlık ve hedefsizliktir. Ergenler, halihazırda var olan ve yetişkinler tarafından tanınan çocuk kimliklerini paylaşarak bireyselleşirler (Erikson, 1968). Bu bağlamda, araştırma konusu olarak sosyal medyayı seçmemizin nedeni, giderek dijitalleşen dünyada sosyal ağların bireylerin kendini ifade etmede önemli bir rol oynadığı temeline dayanmaktadır. Sosyal medya, sosyal ağ siteleri, YouTube, TikTok gibi mikrobloglar ve anlık mesajlaşma tüm dünyada ergenlerin hayatlarını birçok açıdan etkilemektedir. Bu nedenle, etkilerin neden ve sonuçlarını incelemek amacıyla, çalışmamız ergenlerin youtube'daki videoları kendi kendilerine izlemelerinin benlik saygısı becerisine ve bireylerin psikososyal kişilik gelişimine olan etkilerini incelemiştir.

2. Teorik Arka Plan

Bireyler, yaşamları boyunca var olan düşünsel ve davranışsal boyutlarına bağlı olarak benliklerini şekillendirirler. Bir bireyin toplumdaki konumu, onun kimliğinin göstergelerine dayanan çeşitli değişkenler tarafından belirlenir. Bireyler bu nedenle toplumda yer edinmek ve kim olduklarını tanımak için "benlik ve kimlik" oluşumunu temel alan davranışlar sergilerler. Bu davranış kalıpları ile kimlik, kişisel değerleri de kapsamaktadır. Sosyoloji biliminde "kimlik" kavramı, bireyin benlik duygusunu, duygularını ve kendisi hakkındaki fikirlerini ifade eder. Benlik kavramı, bireyin toplum tarafından onaylanması veya değerli olma açısından sahip olduğu tüm özellikleri içermektedir (Çalışır & Çakıcı, 2015). Bireyin benliğinin inşası duygu ve düşüncelere dayandığı gibi çevresel örüntülerin de benlik üzerinde etkin olduğu görülmektedir. Benlik, kendi içinde kimlik boyutları yaratabilir. Benlik ve kimlik arasındaki ilişki aynı zamanda iç ve dış faktörlerin birleşimini de ele almaktadır. Bauman ve Raud (2018) benliğin gerçek ve sanal dünyalarına ilişkin şunları belirtmektedir: "Her birimiz tamamen ayrı iki dünyada yaşıyoruz: çevrimiçi ve çevrimdışı, birbirinden ayrı ama çoğu zaman aynı anda." Aynı zamanda kimlik fiziksel, bilişsel ve sosyal alanda paylaşılabilen ve bireylerin sınıflara ayrılmasında bir unsurdur (Özdemir, 2015). Bu tür durumlarda benlik, "Ben" olarak algılanmaktan "Kim" olarak bilinmeye doğru geçiş yapar. Benlik, bireylerin kendilerinin bir uzantısını yansıtmalarına yardımcı olur. Böylece benlik yeni bir bireyle karşılaştığında kendisine yeni bir kimlik katar ve olmak istediği bireye dönüşebilir. Sosyal meydanın benlik ve kimlik için sınırsız alanı bunun için daha fazla fırsat sunuyor. Benlik ve kimlik her ne kadar biçimsel bir döngü içerisinde var olsa da bireyin sosyal ortamdaki davranışlarını oluşturmaktadır. Mead'a (2017) göre merkezi sinir sistemi, bireyin kendi davranışını bilinçli olarak kontrol etmeye çalışır. Böylece zihin hem içinde bulunduğu kimlik içerisinde kendi "ben" dünyasını yaratmakta, hem de nasıl görünmek istiyorsa öyle olmaya çabalamaktadır. Sosyal medya, özellikle ergenlik döneminde ve henüz oluşmamış kişiliğin oluşmasında insanların hayata bakış açılarının şekillenmesinde önemli bir faktördür. Nasıl ki diğer canlılar yaşadıkları ortama uyum sağlayacak şekilde değişiyorsa, gençler de dijital evrenin taleplerine uyum sağlayacak şekilde gelişim göstermektedirler. Kelsey'in yaklaşımına göre günümüzün gençleri röntgencilğe karşı temkinli, teşhircilik konusunda uzman ve narsisizm konusunda saftır. Tam entegre olunmuş bir sosyal medya platformunda dikkat çekmek için profillerin sık sık güncellenmesi, yeni görsellerin yüklenmesi ve canlı gelişmelerin hızlı bir şekilde iletilmesi gerekir. Bu tür aktiviteler dijital dünyada başkalarına "Bana bakın!" diye seslenmenin bir yolu olmaktadır (Twenge & Campbell, 2019). Sosyal medya, ergen bireylerin şekillenmeye ve etkiye açık kimlikleri kolaylıkla istenilen şekillere sokabilmektedir. Kişilik özellikleri henüz tam olarak gelişmediği için bu kişiler diğer insanlardan, mesajlardan, hâkim söylemlerden, akımlardan ve karşıtlıklardan çok kolay etkilenebilirler. Bireylerin hayatlarına her alanda entegre olan sosyal medyanın; Yönlendirici, yönlendiren, koşullandıran ve değiştiren yaptırımları vardır. Sürekli maruz kaldığımız bu içerikler öncelikle bireyi, dolayısıyla toplumu etkilemektedir (Ay, 2020). Sosyal medyayı kullanan kimi gençler, hesaplarında yansıttıklarının "gerçek benliği" göstermediğini söylemektedirler. Ancak ergenlik dönemi farklı kimliklerin denendiği bir dönem olduğundan sosyal medyadaki kimlikler kolaylıkla "gerçek ben" in bir parçası haline gelebilmektedir. Sosyal ağlarda dikkat çekme çabaları, çekici görünme isteği ve kendilerine yapılan olumsuzluklara karşılık verme düşüncesi hem hayranların ilgisini çekiyor hem de onları beğeni ve yorumlarla ödüllendiriyor. Bu geri bildirimler, bireylerin eylemlerini tekrarlamasına neden olabilmektedir. Pek çok sosyal medya kullanıcısı, duygularını ya da deneyimlerini doğru bir şekilde aktarmaktan ziyade, kimliğini gerçekleştirme hedefiyle motive olmaktadır. Bu nedenle belirli hedeflere ulaşmak için dikkat çekmeye çalışmaktadırlar. Bu durum özellikle videolarını paylaşırken mümkün olduğunca "gerçek" görünmesini sağlayan YouTuber'lar için dikkat çekicidir (Lewis ve Molyneux, 2019). Youtube, bireylerin internetten video yükleyip paylaştığı ve bu paylaşılan videoları izlediği

küresel bir İnternet paylaşım sitesini ifade etmektedir (Kokoç, 2020). Bireylerin paylaştığı bu videolara yorum yapılabilir, etiketlenebilir ve oynatma listelerine eklenebilmektedir (Vardarlier, 2016). YouTube tüm kullanıcılara açık olduğundan sitede üye olmadan herkesin video izlemesine olanak sağlar. Ancak içerik indirmek isteyen kullanıcıların üye olması gerekmektedir. Üye kullanıcılar sınırsız sayıda video yükleyerek paylaşımda bulunabilmektedirler. YouTube'da Twitter benzeri bir takip sistemi ile kullanıcılar abone olarak birbirlerinin paylaşımlarını takip edebilmektedir (Erkesim, 2021). YouTube artık günlük videoların paylaşıldığı bir sosyal medya kanalı olmaktan çıkıp film, dizi, reklam gibi içeriklerin de yer aldığı bir platform haline gelmiştir (Altunay & Albayrak, 2021).

Bu görüşler bağlamında birey, profilindeki mesajlar aracılığıyla kendisini kontrol edebilir ve diğer kullanıcılara yansıtabilir. Bu durumda kullanıcı dijital kimliğinin kontrolünü elinde tutar, onu içerikle değiştirir ve diğer insanlarla etkileşime girerek onu istediği gibi kontrol eder. Böylece doğru mu yanlış mı olduğu anlaşılması zor olan duygu, düşünce ve eylemlerle kendini anlatabilme yeteneğini elinde bulundurmaktadır. Araştırmada, sosyal medya ve araştırmacı tarafından belirlenen YouTube videolarının bireylerin benlik saygısının gelişimine ve psikososyal kişilik gelişimine olan etkilerini incelemek için aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Çalışmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, benlik saygısı becerisi puanları ve psikososyal kişilik gelişimi ölçeği puanları öntest sonuçları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Çalışmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, benlik saygısı becerisi puanları ve psikososyal kişilik gelişimi ölçeği puanları sontest sonuçları arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Çalışmaya katılan deney grubu öğrencilerinin, haftalık grup anketi sonuçları nasıl değişmektedir?
4. Çalışmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerin sosyal medyaya yönelik görüşleri nasıldır?

3.Araştırmanın Organizasyonu ve Yürütülmesi

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan deneme modeli kullanılmıştır. Gerçek deneme modellerinden ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılarak yürütülen araştırmada gruplar yansız atama yoluyla oluşturulmuştur.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Rize ili Rize Merkez Anadolu Lisesinde öğrenim gören 60 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri bu okulda öğrenim gören 60 öğrenciden araştırma süresi boyunca 6 (altı) ayda toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yoluyla belirlenmiş ve yansız atama yoluyla deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan tüm öğrenciler Rize Merkez Anadolu Lisesinde öğrenim görmektedir. Bu okulun belirlenmesinde sosyal medya ve internetin aktif olarak kullanılma durumu önemli rol oynamıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin parametrik analizler yoluyla çözümlenmesine olanak sağlaması açısından her gruptaki öğrenci sayısını en az 30 olmasına dikkat edilmiş ve öğrenci sayısı bu nedenle 60 olarak belirlenmiştir. Katılımcılar üzerinde izledikleri YouTube videolarının benlik saygıları ve psikososyal kişilik gelişimlerine olan etkilerini araştırmak için 10 ar kişilik 3 adet deney grubu oluşturulmuştur. Ayrıca tüm deney grubunun katılımıyla WhatsApp grubu kurulmuş grupların ev ortamında YouTube izleme deneyimlerini tartışmaları istenmiştir. Grupların WhatsApp üzerinden yaptığı yazışmalar, konuşmalar vs. videoya kaydedilmiş ve yazıya dökülerek ilgili gruplar için kodlanmış ve saklanmıştır.

4. Veri Toplama Araçları

4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçme Araçları

4.1.1. Psikososyal Gelişim Ölçeği

Erikson tarafından geliştirilen ve güven, özerklik, girişkenlik, çalışkanlık, kişilik, kişisellik olmak üzere altı evreden oluşan 7'li likert tipindeki psikososyal kişilik gelişimi ölçeği kullanılmıştır. Her bir alt ölçek için elde edilen veriler alt ölçekteki madde sayısına bölünerek aritmetik ortalamaların 1-7 arasında değişmesi sağlanmıştır. Böylece 1-3 arasındaki değer düşük 3-5 arasındaki değerler orta ve 5-7 arasındaki değerler ise yüksek kişilik gelişimini gösterecek şekilde puanlar elde edilmiştir. Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin güvenilirlik analizleri sonucu her bir alt ölçek için hesaplanan güvenilirlik katsayısı 0,86-0,75 arasında bulunmuştur. Sonuç olarak, Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin bu çalışma için kullanılabilmesi yorumu yapılabilir.

4.1.2. Benlik Saygısı Ölçeği

Petersen tarafından geliştirilen bu ölçek dürtü kontrolü, duygusal ton, bedensel imaj, yeterlilik ve baş etme, psikopatoloji, üstünlük, akran ilişkileri, aile ilişkileri, mesleki hedefler olmak üzere dokuz alt ölçekten oluşan 6'lı likert tipindedir. Her bir alt ölçekten elde edilen veriler alt ölçekteki madde sayısına bölünerek aritmetik ortalamaların 1-6 arasında değişmesi sağlanmıştır. Böylece 1-2,5 arasındaki değer düşük, 2,5-4,5 arasındaki değerler orta ve 4,5-6 arasındaki değerler ise yüksek benlik algısını gösterecek şekilde puanlar elde edilmiştir. Bu ölçme aracının her bir alt boyutundan elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,78- 0,86 arasında değişmektedir. Bu açıdan elde edilen bulgular bu aracın çalışmada kullanılabilmesini göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerden okullarının bilgisayar laboratuvarında Petersen'in ergenler için kendini ifade etme ve Erikson'un kişiliğin psikososyal gelişim ölçeklerinde yer alan bölüm başlıkları anahtar kelime şeklinde verilerek YouTube videoları aramaları ve buldukları videoları izlemeleri istenmiştir. Sosyal medyanın benlik saygısı ve bireylerin psikososyal kişilik gelişimine olan etkilerini incelemek için nitel bir odak grup yaklaşımı kullanılmış ve 10'ar kişilik 3 deney grubu oluşturulmuştur. Araştırmacının kontrolünde WhatsApp grubu kurularak okul dışında öğrencilerin sosyal medya pratiklerini 4 başlık altında devam ettirmeleri sağlanmıştır:

- Tüketme: WhatsApp'ta arkadaşlarının izlenilen YouTube videolarına yönelik yeni paylaşımlarını okuma.
- İletişim: İlgi alanına dayalı tartışma gruplarındaki üyelerle etkileşimde bulunma.
- Oluşturma: Devam eden medya sohbetlerine başka birinin çalışmasını eklemek veya remix yapma, başkalarının çalışmalarını yeniden düzenleme (örneğin YouTube'da video, ses veya görüntü oluşturmak, kişisel ilgi alanları veya deneyimler hakkında yazmak).
- Paylaşma: Eğlenceli bilgiler sağlayan (eğlence haberleri, komik videolar) ilginç videoları yeniden paylaşma ve ilgi alanlarına ait içerikleri paylaşma.

Yukarıdaki adımlar izlenerek, deney grubunun ev ortamında WhatsApp üzerinden izleme deneyimlerini tartışmaları sağlanmıştır. Elde edilen veriler kaydedilmiş, yazıya dökülmüş ve ilgili gruplar için kodlanarak saklanmıştır. Ayrıca her hafta düzenli toplantılar yapılarak öğrencilere kendilerine izletilen YouTube videolarının ve sosyal medyanın yaşamları üzerinde ne gibi etkisi olduğu sorulmuş ve öğrencilerden geri bildirim alınmıştır. Örneğin;

- YouTube'u hangi amaçlarla kullanıyorsunuz? (Eğitim, eğlence, bilgi edinme vb.)

- YouTube'da hangi tür içerik üreticilerini takip ediyorsunuz ve onların içerikleri size neden ilginç geliyor?
- YouTube'da video izlerken etkileşime geçmeyi tercih ediyor musunuz? Yorum yazma veya beğenme gibi aktiviteleri neden yapıyorsunuz ya da yapmıyorsunuz?
- Youtube'da izlediğiniz içeriklerin sizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? (Düşünce değişikliği, öğrenme, eğlence vb.)

Katılımcılara haftada bir tez tekrarlanacak odak grubu toplantılarının 75 süreceği ve son 30 dakikasının araştırmacının takip soruları sorması için kullanılacağı belirtilmiştir. Araştırma etik konuları doğası gereği karmaşık ve çok yönlüdür. Çoğu araştırmacı her zaman etik davranmak istese de işimize bir yönüyle çok odaklandığımızda, bir adım geri çekilip geniş bir bakış açısına sahip olmak ve kendimize güvenmek zor olabilir. Bu yüzden, bu araştırma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, araştırma etik kurulu yönetmeliği doğrultusunda gerekli bütün izinler araştırma öncesi elde edilmiştir. Araştırmacı, gerçek bir araştırma çalışmasının kabul edilen etik standartlarına bağlı kaldığını göstermiş olmuştur. Katılımcıların, verilerine kimin erişebileceğini ve bu verilerle ne yapıldığını bilme hakkına sahip oldukları açıklanmıştır. Araştırma öncesi tüm okulun ve ailelerin izinleri alınıp, öğrencilerin izleyeceği videolar ailelere danışılıp araştırmacılar ile ortak kararlar belirlenmiştir. Öğrencilere videolar okul saatleri dışında ortak bir ders ortamında 10 kişilik gruplar halinde izletilmiştir ve araştırmacı tarafından toplanan bütün veriler güvenli bir ortamda saklanmıştır.

5. Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerinin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Araştırmada deney-kontrol grubundaki öğrencilerin önce (ilk testten sonra) ve sonra (son test) bireyin benlik saygısı ve psikososyal kişilik gelişimi düzeyleri arasındaki farkın anlamlılığını incelemek amacıyla, gerekli olasılıklar test edilmiş bağımsız gruplar için t-testi analizi yapılmıştır. Deney ve kontrol grupları için her bir grubun ön test puanları arasında ve son test puanları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek için bağımlı gruplar için t-testi analizi yapılmıştır. Tüm analizlerde .05 manidarlık düzeyi benimsenmiştir.

Verilerin analizine geçilmeden önce bu analizler için deney ve kontrol gruplarının normallik varsayımı ve örneklem sayısı varsayımı test edilmiştir.

6. Bulgular ve Yorumlar

Araştırma hedeflerinin bir parçası olarak değerlendirilen analizlerden elde edilen veriler benlik saygısı ve Psikososyal evre olarak iki ana başlık altında sunulmaktadır.

6.1. Benlik Saygısı İçin Elde Edilen Bulgular

Araştırmada kullanılan deneysel yaklaşımın etkileri açısından incelenen ilk değişken benlik saygısıdır. Bu amaçla öğrencilerin deney öncesi ve sonrasında benlik saygılarının belirlenmesi için Petersen tarafından geliştirilen ve dürtü kontrolü, duygusal ton, bedensel imaj, yeterlilik ve baş etme, psikopatoloji, üstünlük, akran ilişkileri, aile ilişkileri, mesleki hedefler olmak üzere dokuz alt ölçekten oluşan 6'lı likert tipindeki benlik saygısı ölçeği kullanılmıştır. Her bir alt ölçekten elde edilen veriler alt ölçekteki madde sayısına bölünerek aritmetik ortalamaların 1-6 arasında değişmesi sağlanmıştır. Böylece 1-2,5 arasındaki değer düşük 2,5-4,5 arasındaki değerler orta ve 4,5-6 arasındaki değerler ise yüksek benlik algısını gösterecek şekilde puanlar elde edilmiştir. Elde edilen alt ölçek puanlarının karşılaştırılmasında bağımsız örneklem veya bağımlı örneklem *t-testi* yapılmıştır.

6.2. Deney-Kontrol Gruplarının Benlik Saygısı Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırmada, deney başlatılmadan önce deney ve kontrol gruplarının eşdeğerliğini incelemek için her gruptaki benlik saygısı türleri ve düzeyleri arasındaki farkların manidarlığı incelenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda her iki gruba da uygulanan benlik algısı ölçeğinden elde edilen öntest puanları üzerinden grup ortalamaları karşılaştırılmıştır. Tablo 1 deney-kontrol gruplarının benlik saygısı ön test puanlarını karşılaştıran bağımsız örneklem t testinin puanlarını göstermektedir.

Tablo 1. Deney-Kontrol Grubu Benlik Saygısı Öntest Puanları Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Öz İmaj	Grup	N	A.O.	Std. Sapma	t	sd	p	Fark
Dürtü	Deney	30	3,65	0,75	-0,638	58	0,526	-0,13
	Kontrol	30	3,78	0,87				
Duygusal	Deney	30	3,85	0,43	2,256	58	0,258	0,32
	Kontrol	30	3,53	0,65				
Bedensel imaj	Deney	30	2,85	0,95	-0,747	58	0,458	-0,17
	Kontrol	30	3,02	0,80				
Yeterlilik	Deney	30	2,47	0,63	-0,820	58	0,415	-0,16
	Kontrol	30	2,63	0,81				
Psikopati	Deney	30	4,24	0,72	1,275	58	0,207	0,28
	Kontrol	30	3,96	0,98				
Üstünlük	Deney	30	3,05	0,62	-0,018	58	0,986	0,00
	Kontrol	30	3,05	0,79				
Akran	Deney	30	2,68	0,88	-1,475	58	0,146	-0,35
	Kontrol	30	3,03	0,97				
Aile	Deney	30	2,46	0,81	-0,724	58	0,472	-0,16
	Kontrol	30	2,62	0,81				
Mesleki Hedef	Deney	30	2,37	0,69	-0,993	58	0,325	-0,20
	Kontrol	30	2,57	0,86				

Tablo 1'e göre deney-kontrol grubunun benlik algısı puanlarının birbirine yakın olduğu bulunmuştur. Deney grubu ile kontrol grubunun demokratik kültür bilinci düzeyi arasındaki fark manidar bulunmamıştır ($p > .05$). Bu neticelere göre deney-kontrol grubunun deneye başlamadan önceki dürtü kontrolü, duygusal ton, bedensel imaj, yeterlilik ve baş etme, psikopatoloji, üstünlük, akran ilişkileri, aile ilişkileri, mesleki hedefler alt ölçekleri için benlik algısı başlangıç düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

6.3. Deney-Kontrol Gruplarının Öntest-Sontest Puanlarının Karşılaştırılması

Çalışma kapsamında deney ve kontrol gruplarının deney sonunda benlik algısı düzeylerindeki değişimin başlangıç düzeyinden manidar bir şekilde bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla deney grubu ve kontrol grubu için benlik algısı öntest-sontest puanları arasındaki farkın manidarlığı incelenmiştir. Deney ve kontrol grupları için ön test ve son test fark değerleri arasındaki farkı incelemek amacıyla yapılan bağımlı örneklem t testinin sonuçları Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Deney-Kontrol Grubu Öz-İmaj Öntest-Sontest Bağımlı Örneklem t-Testi Sonuçları

Grup	Öz-İmaj	A.O. Fark	Std. Sapma	t	sd	p
Deney	Dürtü Kontrolü (Öntest) - Dürtü Kontrolü (Sontest)	0,16	1,00	0,886	29	0,383
	Duygusal Ton (Öntest) - Duygusal Ton (Sontest)	0,17	0,64	1,418	29	0,167
	Bedensel İmaj (Öntest) - Bedensel İmaj (Sontest)	-0,37	1,56	-1,302	29	0,203
	Yeterlilik ve Baş Etme (Öntest) - Yeterlilik ve Baş Etme (Sontest)	-0,46	1,06	-2,388	29	0,024
	Psikopatoloji (Öntest) - Psikopatoloji (Sontest)	-0,08	1,08	0,432	29	0,669
	Üstünlük (Öntest) - Üstünlük (Sontest)	-0,32	0,77	-2,292	29	0,029
	Akran İlişkileri (Öntest) - Akran İlişkileri (Sontest)	-0,18	1,30	-0,774	29	0,445
	Aile İlişkileri (Öntest) - Aile İlişkileri (Sontest)	-0,39	1,29	-1,635	29	0,113
	Mesleki Hedefler (Öntest) - Mesleki Hedefler (Sontest)	-0,77	1,00	-4,229	29	0,000
Kontrol	Dürtü Kontrolü (Öntest) - Dürtü Kontrolü (Sontest)	-0,03	0,94	-0,195	29	0,847
	Duygusal Ton (Öntest) - Duygusal Ton (Sontest)	-0,04	1,04	-0,224	29	0,825
	Bedensel İmaj (Öntest) - Bedensel İmaj (Sontest)	0,06	1,22	0,286	29	0,777
	Yeterlilik ve Baş Etme (Öntest) - Yeterlilik ve Baş Etme (Sontest)	0,18	1,11	0,907	29	0,372
	Psikopatoloji (Öntest) - Psikopatoloji (Sontest)	-0,10	1,42	-0,373	29	0,712
	Üstünlük (Öntest) - Üstünlük (Sontest)	-0,13	1,06	-0,674	29	0,506
	Akran İlişkileri (Öntest) - Akran İlişkileri (Sontest)	0,10	1,19	0,447	29	0,658
	Aile İlişkileri (Öntest) - Aile İlişkileri (Sontest)	-0,04	1,07	-0,181	29	0,858
	Mesleki Hedefler (Öntest) - Mesleki Hedefler (Sontest)	-0,09	0,95	-0,516	29	0,610

Tablo 2 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin yeterlilik ve baş etme (Sontest-Öntest A.O.= 0,46), üstünlük (Sontest-Öntest A.O.= 0,32), mesleki hedefler (Sontest-Öntest A.O.= 0,77) boyutlarındaki deneysel işlem sonrası benlik saygısı düzeylerinin deneysel işlem öncesine göre manidar şekilde arttığı görülmektedir. Ancak dürtü, duygusal ton, bedensel imaj, psikopatoloji, akran ilişkileri, aile ilişkileri boyutlarında ise sontest ve öntest sonuçları arasındaki fark manidar bulunmamıştır. Buna göre uygulanan deneysel işlemin yeterlilik ve baş etme, üstünlük, mesleki hedefler boyutlarında öğrencilerin benlik algılarının artmasında etkili olduğunu göstermektedir. Kontrol grubunun öntest-sontest fark puanları incelendiğinde benlik algısı ölçeğinin hiçbir alt boyutunda kontrol grubundaki öğrencilerin deneysel işlem sonrasında benlik saygısı düzeyleri ile deneysel işlem öncesi benlik saygısı düzeyleri arasındaki fark manidar bulunmamıştır ($p>.05$). Araştırmadan elde edilen neticeler kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öntest ve sontest sonuçlarının birbirine benzer olduğunu göstermektedir.

6.4. Deney-Kontrol Gruplarının Benlik Saygısı Sontest Puanlarının Karşılaştırılması

Çalışma kapsamında deney ve kontrol gruplarının deneye başlama öncesindeki benzerliği öntest puanları karşılaştırılarak incelenmiş ve grupların deneysel işlem öncesinde benzer olduğu görülmüştür. Deneysel işlem sonrasında deney-kontrol gruplarının benlik algılarının incelenmesi için grupların benlik saygısı türlerinin ve düzeylerinin ortalama değerler arasındaki farkın manidarlığı incelenmiştir. Bu amaçla her iki gruba da uygulanan benlik algısı ölçeğinden elde edilen sontest puanları üzerinden grup ortalamaları değerlendirilmiştir.

Tablo 3. Deney-Kontrol Grubu Öz-İmaj Sontest Puanları Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Öz İmaj	Grup	N	A.O.	Std. Sapma	t	sd	p	Fark Öntest	Fark Sontest																																																																																																										
Dürtü	Deney	30	3,49	0,75	-1,692	58	0,096	-0,13	-0,33																																																																																																										
	Kontrol	30	3,82	0,75						Duygusal	Deney	30	3,68	0,46	0,675	58	0,502	0,32	0,11	Kontrol	30	3,57	0,78	Bedensel imaj	Deney	30	3,22	1,04	1,026	58	0,309	-0,17	0,26	Kontrol	30	2,96	0,95	Yeterlilik	Deney	30	2,93	0,86	2,101	58	0,040	-0,16	0,49	Kontrol	30	2,44	0,94	Psikopati	Deney	30	4,15	0,81	0,393	58	0,696	0,28	0,10	Kontrol	30	4,05	1,14	Üstünlük	Deney	30	3,37	0,49	1,238	58	0,221	0,00	0,19	Kontrol	30	3,18	0,69	Akran	Deney	30	2,86	0,88	-0,326	58	0,746	-0,35	-0,07	Kontrol	30	2,94	0,87	Aile	Deney	30	2,85	0,85	0,972	58	0,335	-0,16	0,20	Kontrol	30	2,65	0,74	Mesleki Hedef	Deney	30	3,15	0,65	2,557	58	0,013
Duygusal	Deney	30	3,68	0,46	0,675	58	0,502	0,32	0,11																																																																																																										
	Kontrol	30	3,57	0,78						Bedensel imaj	Deney	30	3,22	1,04	1,026	58	0,309	-0,17	0,26	Kontrol	30	2,96	0,95	Yeterlilik	Deney	30	2,93	0,86	2,101	58	0,040	-0,16	0,49	Kontrol	30	2,44	0,94	Psikopati	Deney	30	4,15	0,81	0,393	58	0,696	0,28	0,10	Kontrol	30	4,05	1,14	Üstünlük	Deney	30	3,37	0,49	1,238	58	0,221	0,00	0,19	Kontrol	30	3,18	0,69	Akran	Deney	30	2,86	0,88	-0,326	58	0,746	-0,35	-0,07	Kontrol	30	2,94	0,87	Aile	Deney	30	2,85	0,85	0,972	58	0,335	-0,16	0,20	Kontrol	30	2,65	0,74	Mesleki Hedef	Deney	30	3,15	0,65	2,557	58	0,013	-0,20	0,48	Kontrol	30	2,66	0,81								
Bedensel imaj	Deney	30	3,22	1,04	1,026	58	0,309	-0,17	0,26																																																																																																										
	Kontrol	30	2,96	0,95						Yeterlilik	Deney	30	2,93	0,86	2,101	58	0,040	-0,16	0,49	Kontrol	30	2,44	0,94	Psikopati	Deney	30	4,15	0,81	0,393	58	0,696	0,28	0,10	Kontrol	30	4,05	1,14	Üstünlük	Deney	30	3,37	0,49	1,238	58	0,221	0,00	0,19	Kontrol	30	3,18	0,69	Akran	Deney	30	2,86	0,88	-0,326	58	0,746	-0,35	-0,07	Kontrol	30	2,94	0,87	Aile	Deney	30	2,85	0,85	0,972	58	0,335	-0,16	0,20	Kontrol	30	2,65	0,74	Mesleki Hedef	Deney	30	3,15	0,65	2,557	58	0,013	-0,20	0,48	Kontrol	30	2,66	0,81																						
Yeterlilik	Deney	30	2,93	0,86	2,101	58	0,040	-0,16	0,49																																																																																																										
	Kontrol	30	2,44	0,94						Psikopati	Deney	30	4,15	0,81	0,393	58	0,696	0,28	0,10	Kontrol	30	4,05	1,14	Üstünlük	Deney	30	3,37	0,49	1,238	58	0,221	0,00	0,19	Kontrol	30	3,18	0,69	Akran	Deney	30	2,86	0,88	-0,326	58	0,746	-0,35	-0,07	Kontrol	30	2,94	0,87	Aile	Deney	30	2,85	0,85	0,972	58	0,335	-0,16	0,20	Kontrol	30	2,65	0,74	Mesleki Hedef	Deney	30	3,15	0,65	2,557	58	0,013	-0,20	0,48	Kontrol	30	2,66	0,81																																				
Psikopati	Deney	30	4,15	0,81	0,393	58	0,696	0,28	0,10																																																																																																										
	Kontrol	30	4,05	1,14						Üstünlük	Deney	30	3,37	0,49	1,238	58	0,221	0,00	0,19	Kontrol	30	3,18	0,69	Akran	Deney	30	2,86	0,88	-0,326	58	0,746	-0,35	-0,07	Kontrol	30	2,94	0,87	Aile	Deney	30	2,85	0,85	0,972	58	0,335	-0,16	0,20	Kontrol	30	2,65	0,74	Mesleki Hedef	Deney	30	3,15	0,65	2,557	58	0,013	-0,20	0,48	Kontrol	30	2,66	0,81																																																		
Üstünlük	Deney	30	3,37	0,49	1,238	58	0,221	0,00	0,19																																																																																																										
	Kontrol	30	3,18	0,69						Akran	Deney	30	2,86	0,88	-0,326	58	0,746	-0,35	-0,07	Kontrol	30	2,94	0,87	Aile	Deney	30	2,85	0,85	0,972	58	0,335	-0,16	0,20	Kontrol	30	2,65	0,74	Mesleki Hedef	Deney	30	3,15	0,65	2,557	58	0,013	-0,20	0,48	Kontrol	30	2,66	0,81																																																																
Akran	Deney	30	2,86	0,88	-0,326	58	0,746	-0,35	-0,07																																																																																																										
	Kontrol	30	2,94	0,87						Aile	Deney	30	2,85	0,85	0,972	58	0,335	-0,16	0,20	Kontrol	30	2,65	0,74	Mesleki Hedef	Deney	30	3,15	0,65	2,557	58	0,013	-0,20	0,48	Kontrol	30	2,66	0,81																																																																														
Aile	Deney	30	2,85	0,85	0,972	58	0,335	-0,16	0,20																																																																																																										
	Kontrol	30	2,65	0,74						Mesleki Hedef	Deney	30	3,15	0,65	2,557	58	0,013	-0,20	0,48	Kontrol	30	2,66	0,81																																																																																												
Mesleki Hedef	Deney	30	3,15	0,65	2,557	58	0,013	-0,20	0,48																																																																																																										
	Kontrol	30	2,66	0,81																																																																																																															

Tablo 3 incelendiğinde deney-kontrol grubunun benlik saygısı düzeyleri incelendiğinde dürtü ve akran boyutları dışında duygusal, bedensel imaj, yeterlilik, psikopati, üstünlük, aile ve mesleki hedef boyutlarında deney grubundaki öğrencilerin benlik algılarının kontrol grubuna göre daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Deney grubu ve kontrol grubu sontest sonuçları arasındaki farkın manidarlığı incelendiğinde ise sadece yeterlilik boyutunda deney grubundaki öğrencilerin (A.O.= 2,93; S.S.=0,86) manidar şekilde kontrol grubundaki öğrencilerden (A.O.= 2,44; S.S.=0,94) daha yüksek benlik algısına sahip oldukları görülmektedir. Ancak diğer boyutlarda deney-kontrol grupları sontest sonuçları arasındaki fark manidar bulunmamıştır. Buna göre deneysel işlemin deney grubundaki öğrencilerin yeterlilik benlik saygılarını geliştirmede etkili olduğu söylenebilir.

7. Psikososyal Kişilik Gelişimi İçin Elde Edilen Bulgular

Araştırma kapsamında yapılan deneysel çalışmanın etkisinin incelendiği ikinci değişken psikososyal kişilik gelişimi değişkenidir. Bu amaçla deney yapılmadan önce ve deney yapıldıktan sonra öğrencilerin psikososyal kişilik gelişimlerinin belirlenmesi için Erikson tarafından geliştirilen ve güven, özerklik, girişkenlik, çalışkanlık, kişilik, kişisellik olmak üzere altı evreden oluşan 7'li likert tipindeki psikososyal kişilik gelişimi ölçeği kullanılmıştır. Her bir alt ölçek için elde edilen veriler alt ölçekteki madde sayısına bölünerek aritmetik ortalamaların 1-7 arasında değişmesi sağlanmıştır. Böylece 1-3 arasındaki değer düşük, 3-5 arasındaki değerler orta ve 5-7 arasındaki değerler ise yüksek kişilik gelişimini gösterecek şekilde puanlar elde edilmiştir. Elde edilen alt ölçek puanlarının karşılaştırılmasında bağımsız örneklem ve bağımlı örneklem t-testi kullanılmıştır.

7.1. Deney-Kontrol Gruplarının Psikososyal Kişilik Gelişimleri Öntest Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırma kapsamında deneysel işlem öncesinde deney-kontrol gruplarının denkleğinin incelenmesi için grupların psikososyal kişilik gelişimi türlerinin ve düzeylerinin ortalamaları arasındaki farkın manidarlığı

incelenmiştir. Bu amaçla her iki gruba da uygulanan psikososyal kişilik gelişim ölçeğinden elde edilen öntest puanları üzerinden grup ortalamaları karşılaştırılmıştır. Gruplardaki birey sayısının 30 olması ile birlikte normallik varsayımının karşılanmasından dolayı ortalamaların karşılaştırılması için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Deney-kontrol grupları için yapılan normallik testi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Psikososyal Kişilik Gelişimi Öntest Puanları Normallik Testi Sonuçları

Psikososyal Kişilik	Grup	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	sd	p	İstatistik	sd	p
Güven (Öntest)	Deney	,080	30	,200*	,985	30	,940
	Kontrol	,112	30	,200*	,970	30	,537
Özerklik (Öntest)	Deney	,116	30	,200*	,975	30	,680
	Kontrol	,130	30	,200*	,935	30	,068
Girişkenlik (Öntest)	Deney	,094	30	,200*	,978	30	,772
	Kontrol	,134	30	,182	,949	30	,154
Çalışkanlık (Öntest)	Deney	,149	30	,089	,940	30	,092
	Kontrol	,118	30	,200*	,959	30	,293
Kişilik (Öntest)	Deney	,126	30	,200*	,954	30	,222
	Kontrol	,114	30	,200*	,971	30	,573
Kişisellik (Öntest)	Deney	,120	30	,200*	,951	30	,178
	Kontrol	,096	30	,200*	,981	30	,849

Tablo 4’e göre tüm psikososyal kişilik türlerinin her iki grupta da birbirine benzer olduğu görülmektedir. Deney-kontrol grubu psikososyal kişilik gelişimi öntest puanlarının karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Deney-Kontrol Grubu Psikososyal Kişilik Gelişim öntest Puanları Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Psikososyal Kişilik	Grup	N	A.O.	Std. Sapma	t	sd	p	Fark
Güven (Öntest)	Deney	30	3,19	0,57	1,159	58	,251	,18
	Kontrol	30	3,01	0,64				
Özerklik (Öntest)	Deney	30	3,58	0,43	-,450	58	,655	-,06
	Kontrol	30	3,64	0,61				
Girişkenlik (Öntest)	Deney	30	3,60	0,37	1,041	58	,302	,11
	Kontrol	30	3,49	0,41				
Çalışkanlık (Öntest)	Deney	30	3,58	0,55	-,339	58	,736	-,05
	Kontrol	30	3,63	0,59				
Kişilik (Öntest)	Deney	30	3,61	0,52	,355	58	,724	,05
	Kontrol	30	3,56	0,63				
Kişisellik (Öntest)	Deney	30	3,09	0,34	-,951	58	,346	-,11
	Kontrol	30	3,21	0,56				

Tablo 5 incelendiğinde deney-kontrol grubunun psikososyal kişilik gelişimi düzeylerinin birbirine oldukça yakın olduğu bulunmuştur. Bağımsız örneklem t-testi neticelerine göre deney grubu ile kontrol grubunun psikososyal kişilik gelişimi düzeyleri arasındaki fark manidar bulunmamıştır ($p>.05$). Bu sonuçlara göre

deney-kontrol grubunun deney öncesi Güven, Özerklik, Girişkenlik, Kişilik, Kişisellik ve Kişilik Gelişimi düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

7.2. Deney-Kontrol Gruplarının Psikososyal Kişilik Gelişim Öntest-Sontest Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırma kapsamında deney-kontrol gruplarının deneysel işlem sonunda psikososyal kişilik gelişimi düzeylerindeki değişimin başlangıç düzeyinden manidar bir şekilde farklı olup olmadığı incelenmiştir. Bu nedenle deney ve kontrol grubu için psikososyal kişilik gelişimi öntest-sontest puanları arasındaki farkın manidarlığı incelenmiştir. Deney-kontrol gruplarının öntest-sontest fark puanları arasındaki farkın değerlendirilmesi amacıyla yapılan bağımlı örneklem t-testi neticeleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Deney-Kontrol Grubu Psikososyal Kişilik Gelişimi Öntest-Sontest Bağımlı Örneklem t-Testi Sonuçları

Grup	Psikososyal Kişilik	A.O. Fark	Std. Sapma	t	sd	p
Deney	Güven (Öntest) - Güven (Sontest)	-0,04	0,88	-0,224	29	0,824
	Özerklik (Öntest) - Özerklik (Sontest)	-0,18	0,63	-1,547	29	0,133
	Girişkenlik (Öntest) - Girişkenlik (Sontest)	0,06	0,46	0,731	29	0,471
	Çalışkanlık (Öntest) - Çalışkanlık (Sontest)	0,06	0,77	0,397	29	0,694
	Kişilik (Öntest) - Kişilik (Sontest)	0,00	0,82	-0,018	29	0,985
	Kişisellik (Öntest) - Kişisellik (Sontest)	-0,04	0,46	-0,500	29	0,621
Kontrol	Güven (Öntest) - Güven (Sontest)	-0,07	0,88	-0,415	29	0,681
	Özerklik (Öntest) - Özerklik (Sontest)	0,27	0,98	1,520	29	0,139
	Girişkenlik (Öntest) - Girişkenlik (Sontest)	0,08	0,57	0,715	29	0,480
	Çalışkanlık (Öntest) - Çalışkanlık (Sontest)	0,10	1,01	0,540	29	0,593
	Kişilik (Öntest) - Kişilik (Sontest)	0,25	1,00	1,370	29	0,181
	Kişisellik (Öntest) - Kişisellik (Sontest)	0,20	0,65	1,678	29	0,104

Tablo 6 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin deneysel işlem sonrasında en yüksek değişim Özerklik (Fark=0,18) boyutunda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Güven ve Kişisellik boyutlarında da artış olurken Girişkenlik ve Çalışkanlık boyutlarında ise azalma görülmektedir. Kontrol grubundaki öğrencilerin öntest-sontest neticeleri arasındaki farklar incelendiğinde sadece Güven boyutunda artış görülürken Özerlik, Girişkenlik, Çalışkanlık, Kişilik ve Kişisellik boyutlarında ise azalma görülmüştür. Deney ve kontrol grubunun öntest-sontest puanları arasındaki farkların manidarlığı değerlendirildiğinde deney ve kontrol grubundaki artış veya azalışların öntest-sontest puanları arasında manidar bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Bu sonuç, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin deney sonrasındaki psikososyal gelişim düzeylerinin deney öncesine göre benzer olduğu öntest-sontest farklarının manidar olmadığını göstermektedir.

7.3. Deney-Kontrol Gruplarının Psikososyal Kişilik Gelişimi Sontest Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırma kapsamında deney-kontrol gruplarının deneysel işlem öncesindeki benzerliği psikososyal kişilik gelişimi öntest puanları karşılaştırılarak incelenmiş ve grupların deneysel işlem öncesinde benzer olduğu tespit edilmiştir. Deney sonrasında deney-kontrol grupları arasındaki farkın incelenmesi için grupların psikososyal kişilik gelişimi ortalamaları arasındaki farkın manidarlığı incelenmiştir. Bu amaçla her iki gruba da uygulanan psikososyal kişilik gelişim ölçeğinden elde edilen sontest puanları üzerinden grup ortalamaları karşılaştırılmıştır.

Tablo 7. Deney-Kontrol Grubu Psikososyal Kişilik Gelişimi Sontest Puanları Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Psikososyal Kişilik	Grup	N	A.O.	Std. Sapma	t	sd	p	Fark Öntest	Fark Sontest
Güven (Sontest)	Deney	30	3,23	0,65	,932	58	,355	0,18	0,15
	Kontrol	30	3,08	0,59					
Özerklik (Sontest)	Deney	30	3,76	0,47	2,496	58	,015	-0,06	0,39
	Kontrol	30	3,37	0,71					
Girişkenlik (Sontest)	Deney	30	3,54	0,38	1,050	58	,298	0,11	0,12
	Kontrol	30	3,42	0,50					
Çalışkanlık (Sontest)	Deney	30	3,53	0,62	-,034	58	,973	-0,05	-0,01
	Kontrol	30	3,53	0,66					
Kişilik (Sontest)	Deney	30	3,62	0,69	1,676	58	,032	0,05	0,31
	Kontrol	30	3,31	0,72					
Kişisellik (Sontest)	Deney	30	3,14	0,45	,997	58	,323	-0,11	0,13
	Kontrol	30	3,01	0,54					

Tablo 7 incelendiğinde deney-kontrol grubundaki öğrencilerin sontest puanları arasındaki farkında Çalışkanlık boyutu hariç Güven, Özerklik, Girişkenlik, Kişilik, Kişisellik boyutlarında deney grubunun lehine olduğu görülmektedir.

8. Sonuç ve Değerlendirme

İnternetin kolay ulaşılabilirliği ve herkes tarafından kullanıma başlanmasıyla birlikte hayatımıza farklı kavramlarda girmiştir. Bunların en önemlilerinden biri ise sosyal medyadır. Sosyal medya; kolay kullanımı, süratli iletişim imkânı vermesi ve çok fazla kişiyle rahatça etkileşim hâlinde olmayı sağlaması nedeniyle yaşamımızın önemli bir ögesi olmuştur (Babacan, 2022). We Are Social 2021 Küresel Sosyal Medya Kullanım Raporu'na göre dünya genelinde 4,2 milyar sosyal medya kullanıcısı mevcuttur. Sosyal medya, bireylerin tanıdıkları ve tanımadıkları kişilerle tanıştıkları ve kendilerini tanıtmak için kişisel sayfalar oluşturdukları sanal bir ortamdır (Griffiths, 2013). Sosyal medya, bizim kim olduğunuzla ilgilenmek yerine kim olmak istediğinizi fark etmede önemli bir role sahiptir. Bu yüzden sosyal medya kimlikleri kendi yapısı ile inşa edilebilmektedir. Sosyal medya, "Ben kimim?" sorusuna dayalı bir sistem dayatmak yerine "Ben kim olmalıyım?" algısını bireyin içine yerleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu yüzden kendini rahat ifade etmek isteyenler sosyal meydanın sunduğu kimliklere uyum sağlamaktan çekinmezler (Vural & Bat, 2010). Bu sayede sosyal medyadaki yapıların içerikleri ile kimlik de şekillenmeye başlamıştır. Sosyal medya sembolik unsurları ile etkileşimi şekillendirirken ve aynı zamanda kimlik oluşturmaktadır. Etkileşim aşamasında, bireyler kendi benliklerine ulaşma arzusuyla davranış kalıpları geliştirirler ve sergilerler (Çalışır & Çakıcı, 2015). Sosyal medya kullanım sıralamasında ergenler üst sıralarda yer almaktadır (TUİK & We are social, 2019). Son yıllarda ergenler arasında giderek artan aşırı internet kullanımı akademinin gündemini de meşgul etmiş; konuya ilişkin araştırmaların sayısında artış gözlenmiştir. Buna karşılık sosyal medyanın benlik saygısı becerisine ve bireylerin psikososyal kişilik gelişimine olan etkisinin psikodinamik faktörlerle ilgili ilişkisine yönelik çalışmalara henüz yeterince ağırlık verilmiş değildir. Bu anlamda bu çalışma, literatürdeki boşluğu doldurmaya yardımcı olacak verilerin sağlanmasına öncelik vermektedir.

Yaptığımız araştırmanın sonuçlarının analizinde, deney-kontrol grubundaki öğrencilerin benlik saygısı ve psikososyal kişilik gelişimi ölçeklerinden aldıkları puanlar deneysel işlem öncesinde ve deneysel işlem

sonrasında hesaplanmıştır. Araştırmanın verileri incelendiğinde, benlik saygısı ölçeğine ilişkin puanların değerlendirilmesi neticesinde deney ve kontrol grupları arasında öntest sonuçlarına göre manidar fark olmadığı görülmüştür. Ancak sontest puanları açısından, benlik algısı ölçeğinin Dürtü ve Akran boyutları dışında Duygusal, Bedensel İmaj, Yeterlilik, Psikopati, Üstünlük, Aile ve Mesleki Hedef boyutlarında deney grubundaki öğrencilerin puanlarının kontrol grubundaki öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğunu görmektedir. Psikososyal kişilik gelişimi ölçeğine ilişkin puanların analizi neticesinde deney ve kontrol grupları arasında öntest sontest puanlarına göre manidar fark olmadığı bulunmuştur. Deney grubunun benlik saygısı ve psikososyal kişilik gelişimi öntest-sontest puanları arasındaki farkın manidarlığını araştırmak için bağımlı örneklem t-testi yapılmış analiz sonucu deney grubundaki öğrencilerin deney öncesine göre deney sonrasında benlik saygısı ölçeği yeterlilik ve baş etme, üstünlük ve mesleki hedefler alt boyutlarına ilişkin puanlarının manidar şekilde arttığı görülmektedir. Benlik saygısı değişkeni açısından kontrol grubundaki öğrencilerin öntest ve sontest sonuçları arasında ise anlamlı fark bulunmamaktadır. Psikososyal kişilik gelişimi ölçeği puanlarına ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise deney-kontrol grubundaki öğrencilerin sontest puanları arasında çalışkanlık boyutu hariç güven, özerklik, girişkenlik, kişilik, kişisellik boyutlarında deney grubunun lehine artış olduğu görülmektedir. Elde edilen bulguların benzer örneklem grubuyla yapılan başka çalışma sonuçlarıyla tutarlı olduğu görülmüştür. Aktaş ve Aksakal (2023) yaptıkları araştırmada ergenlerin dijital kimlikleriyle katıldıkları sosyal medyada fotoğraf paylaşımı, isim ve kişisel bilgiler, yorumlar gibi birçok anlamda benliğine dair bilgiler paylaştıklarını bu durumda benlik sunumu, sosyal medya ve dijital kimliğe olan ilgiyi arttırdığını bulmuşlardır. Akgüneş ve Kolburan (2019) çalışmalarında, özgüven kazanımının benlik saygısının önemli bir yordayıcı olduğunu, bireysel girişkenliğin ve özgüven oluşumunun benlik saygısı oluşumunun bir bileşeni olduğunu düşündüğünü ve girişimciliğin benlik saygısının oluşumunda en önemli faktör olduğunu bulmuşlardır.

Bu çalışmanın ergen yaş grubunda sosyal medya kullanımının özelliklerini belirlemek ve benlik gelişimleriyle ilişkisini daha iyi yorumlamak açılarından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Başka coğrafi bölge ve vilayetlerde öğrenim gören öğrenci ve akran gruplarıyla tekrarlanmasının detaylı bilgi sahibi olmaya ve genellenebilirliğe katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, dijital kimliğin çeşitliliğinin artması, kullanım alanlarının yaygınlaşması ve insanların benlik sunumu için çeşitli alternatif araçlar kullanması dijital kimlik ve dijital benlik sunumu taktiklerini daha önemli hale getirecektir. Tüm bu nedenlerle sosyal medya üzerinde yapılacak çalışmaların artmasının ülkemiz bilimi açısından büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak günümüzde özellikle ergenlerin hayatlarına her alanda entegre olan sosyal medyanın; yöneten, kontrol eden, koşullandıran ve biçimlendiren yaptırımları vardır. Sürekli maruz kaldığımız bu içerikler bireyi ve toplumu etkilemektedir (Ay, 2020). Ergenlik dönemindeki bireylere Psikologlar rehberliğinde sosyal medyanın negatif etkilerini kendi kimliğinden ve hayatından uzaklaştırma, kendi hayatını kontrol edebilme ve yönetebilme gibi mevzular da psikolojik destek verilmelidir. Ayrıca, benlik saygısı kaynaklı sosyalleşme sorunlarına çeşitli çözümler sunarak ergenlerin toplumdaki sağlıklı iletişimi desteklemesine ve geliştirmesine yardımcı olunabilir. Ergenler arasında sosyal medya kullanımındaki ciddi artışlar göz önüne alındığında, psikologların artık daha geniş bir sosyal yaşam ve ilişki durumunu daha iyi kavrayabilmek için danışanlarının sosyal medya kullanımını anlama konusunda uzmanlaşmaları gerekmektedir.

Kaynakça

- Altunay, H. C., & Albayrak, Z. (2021). Network Intrusion Detection Approach Based on Convolutional Neural Network. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi* (26), 22-29. <https://doi.org/10.31590/ejosat.954966>
- Akgüneş, S. & Kolburan, Ş.G. (2019). 14-18 Yaş Arası Ergenlerin Psikososyal Gelişim Dönemleri Kazanımları ile Benlik Saygısı Arasındaki ilişkinin Değerlendirilmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(46): 5506-5517
- Akkaş, İ. & Aksakal, İ. (2023). Üniversite Öğrencilerinde Dijital Kimlik Kullanımı ve Benlik Sunumu Üzerine Bir İnceleme, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 177-194. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1229576>
- Ay, A. (2020). Medya ve Kültür Endüstrisi Eleştirisinin Yeniden Üretimi, *Selçuk İletişim*, 13(1), 314-337.
- Babacan, M.E. (2022). Türkiye’de Yapılmış Medya ve İletişim Çalışmaları Doktora Tezlerinde Teknoloji ve İnsan İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 20(39), 125-156. DOI: 10.55842/talid.1026872.
- Bauman, Z. & Raud, R. (2018). *Benlik Pratikleri*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Carducci, B. J. (2020). Erik H. Erikson. *The Wiley Encyclopedia of Personality and Individual Differences: Models and Theories*, 45-49.
- Çalışır, G., & Okur Çakıcı, F. (2015). “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sosyal Medyada Kurulan Benlik İnşasının Temsili”. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(10), 267-290.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*, New York, Norton
- Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society*. WW Norton & Company.
- Erkesim, D. U. (2021). Impact of covid-19 on supply chain management. *International Journal of Commerce and Finance*, 7(1), 72-76.
- Griffiths, MD. (2013). “Social Networking Addiction: Emerging Themes and Issues”. *J Addict Res Ther* 4: e118. doi: 10.4172/2155-6105.1000e118
- Hennig-Thurau, T., Malthouse, E. C., Friege, C., Gensler, S., Lobschat, L., Rangaswamy, A., & Skiera, B. (2010). The impact of new media on customer relationships. *Journal of service research*, 13(3), 311-330.
- Karaçelik, Y. (2019). *Görsel Kültür ve Fotoğrafın İzinde Instagram*. İstanbul: Notabene Yayınları.
- Lewis, S. and Molyneux, L. (2019). Social Media and Journalism: 10 Years Later, Untangling Key Assumptions, Proceedings of the 52nd Hawaii International Conference on System Sciences, <https://hdl.handle.net/10125/59696>
- Kokoç, M., Ilgaz, H., & Altun, A. (2020). Effects of sustained attention and video lecture types on learning performances. *Educational Technology Research and Development*, 68(6), 3015-3039.
- Luppigini, R. (2008). Introducing technoethics. In Rocci Luppigini and Rebecca Adell (Eds.), *Handbook of research on technoethics* (pp. 1-18). Hershey: Idea Group Publishing
- Özdemir, Z. (2015). "Sosyal Medyada Kimlik İnşasında Yeni Akım: Özçekim Kullanımı", *İletişim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, 112-131.

Mead, G.H. (2017). *Zihin, Benlik ve Toplum*, Heretik Yayınları, Ankara.

Twenge, J.M., Campbell, W.K. (2019). Media Use Is Linked to Lower Psychological Well-Being: Evidence from Three Datasets. *Psychiatr Q* 90, 311–331. <https://doi.org/10.1007/s11126-019-09630-7>

Tolu, H. (2019). Rethinking Techno-Social Interaction(s) through the Lens of Technorealists, *The Journal of Humanity and Society (JHS)* 9 (4), 35-51, doi:10.12658/M0312

TÜİK (2019). *Türkiye İstatistik Kurumu Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Raporu*, www.tuik.gov.tr/

Vardarlıer, P. (2016). Strategic approach to human resources management during crisis. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 235, 463-472.

Vural, Z.B.A., & Bat, M. (2010). “Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma”. *Journal of Yaşar University*, 20(5), 3348-3382.